

Ekspertyza przyrodnicza budynków
Zespołu Szkół Gastronomicznych
im. Febronii Gajewskiej-Karamać
ul. Okólna 35, 66-400
Gorzów Wlkp.

INWESTOR:

Miasto Gorzów Wielkopolski
ul. Sikorskiego 4,
66-400 Gorzów Wlkp.

Rodzaj planowanych prac:
termomodernizacja budynków

wykonawca ekspertyzy:

mgr inż. Mariusz Urban

EKSPERT PRZYRODNICZY
ORNITOLOG
nr w rejestrze 0450/2016/EP

mgr inż. Mariusz Urban

styczeń 2024r.

1.Cel i zakres opracowania.

Ekspertyza jest częścią postępowania mającego na celu zgodnie z prawem wyremontowanie budynku Urzędu Miasta Gorzów Wlkp. oraz ewentualnie; zniszczenie gniazd i siedlisk gatunków chronionych ptaków oraz siedlisk nietoperzy – po uzyskaniu niezbędnej decyzji RDOŚ w Gorzowie Wlkp. na odstępstwa od zakazów.

Zakres ekspertyzy obejmuje:

- przeprowadzenie szczegółowej kontroli budynku celem wykrycia gniazd i siedlisk gatunków chronionych
- sporządzenie dokumentu ekspertyzy ornitologicznej wraz z załącznikiem fotograficznym obrazującym miejsca na elewacji i dachu gdzie odnaleziono gniazda i siedliska gatunków chronionych
- sporządzenie listy środków minimalizacji oddziaływania inwestycji na awifauny oraz metod kompensacji za usuwane gniazda i siedliska (np. rodzaj i ilość budek lęgowych), a także zaznaczenie miejsc na rzutach lub/i fotografiach elewacji gdzie należy zamontować budki lęgowe
- w przypadku zaistnienia sytuacji konieczności zniszczenia siedlisk oraz/lub gniazd ptaków oraz/lub siedlisk nietoperzy – przygotowanie danych do wniosku do właściwej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska o odstępstwo od zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków chronionych – w celu napisania wniosku przez Zleceniodawcę i wysłanie go do RDOŚ.
- sporządzenie zalecanego harmonogramu prac budowlanych w celu minimalizacji oddziaływania na chronioną awifaunę

2. Opis obiektu badań.

Bryła kompleksu składa się z budynku głównego (dwupiętrowego), połączonego łącznikiem z salą gimnastyczną. Budynki posiadają płaski dach, stropodach jest nierewizyjny, wentylowany. Otwory wentylacyjne zabezpieczone są kratkami.

3. Metodyka badań.

W ramach obserwacji dokonano lustracji dachów oraz elewacji budynków w celu wykrycia śladów gniazd i lęgów oraz obecności ptaków i/lub nietoperzy w budynku. Do obserwacji używano lornetki Nikon Action 10x50, drona DJI Mavic 2 Pro, dokumentację fotograficzną wykonano za pomocą smartfonu Samsung Galaxy S21 oraz aparatu Canon Eos 7D z obiektywem 100-400mm. Podczas obserwacji wyszukiwano na i w budynku, następujących elementów istotnych z punktu widzenia wykrycia obecności ptaków bądź/ i nietoperzy:

- gniazda i pozostałości gniazdach
- nisze, dziury, ubytki w elewacji (w murze ceglanym) oraz wszelkie szpary stwarzające dogodne miejsca do gniazdowania ptaków (zwłaszcza pod parapetami, opierzeniami, w szczelinach dylatacyjnych, na łączeniach elementów budowlanych wykonanych z różnych materiałów
- odchodów, piór, śladów od otarć ogonów, wytłuszczenia od ciał nietoperzy – przy otworach wejściowych do siedlisk lęgowych lub miejsc czasowego przebywania
- ptaków lub/i nietoperzy wchodzących do otworów budynku

Wszystkie zaobserwowane elementy z wymienionych powyżej są inwentaryzowane, umieszczane na fotografiach, jeżeli to możliwe – zaznaczane na podkładzie ortofotomapy z rzutem budynku lub/ i zdjęciach.

Następnie w wyniku prac kameralnych, na podstawie zebranych w terenie danych określa się liczbę par określonych gatunków, które mogą gniazdować na terenie badanego budynku.

4. Braki w metodyce, ryzyko błędu i zasada przezorności.

Sposób wykonania ekspertyzy zależy od terminu jej zlecenia. W przypadku gdy wykonanie ekspertyzy zlecone jest w sezonie lęgowym ptaków, tj. od marca do września (Ustawa podaje nawet dłuższy termin 15 październik), wyniki dotyczą rzeczywistych, stwierdzonych lęgów ptaków. W tym okresie jest możliwe znalezienie gniazd i określenie ilości par lęgących się na danym budynku w bieżącym sezonie lęgowym.

W przypadku gdy ekspertyza ornitologiczna zlecona jest do wykonania poza sezonem lęgowym – tak jak w tym przypadku, wyniki dotyczą głównie potencjalnych siedlisk lęgowych, a próba oszacowania ilości par jest zawsze niedokładna. Możliwe jest więc jedynie wnioskowanie na podstawie wykrytych szczelin i szpar oraz pozostałości gniazd, kału i piór. Zgodnie z prawem autor ekspertyzy w takim przypadku powinien zastosować metodę przezorności. Jednym ze sposobów zastosowania tej zasady w praktyce jest wnioskowanie na podstawie jakości siedliska (HSi). Metoda ta – **Habitat Suitability index (HSi)** polega na ocenie pojemności siedliska i uznaniu, że wszystkie dogodne siedliska na danym obszarze są zajęte, a ilość występujących tam osobników jest równa maksymalnej pojemności siedliska. Metoda ta jest stosowana przede wszystkim do prowadzonych na znacznych obszarach badań ichtiologicznych i herpetologicznych. Jednakże model nadaje się także do stosowania przy badaniach ornitologicznych.

Stosując ten model uznaje się, że jeżeli nisze i szczeliny w budynku umożliwiają gniazdowanie tam do trzech par danego gatunku, to należy założyć zgodnie z zasadą przezorności, że trzy pary tam gniazdują. W związku z powyższym w ramach kompensacji należy odtworzyć przy okazji termomodernizacji co najmniej trzy siedliska/miejsca lęgowe dla tego gatunku. Umożliwia to zrekompensowanie straconych siedlisk przy założeniu, że wszystkie stwierdzone potencjalne miejsca lęgowe zostają zajęte w ciągu jednego sezonu lęgowego, a dodatkowo część siedlisk zostało nieodkrytych podczas kontroli. Jeżeli kontrola przebiega w sezonie lęgowym –

ilość stwierdzonych lęgów (trwających i zakończonych) należy pomnożyć przez dwa. W ten sposób zasada przezorności zagwarantuje, że nawet gdy nie wykryto wszystkich lęgów na budynku – ilość siedlisk nie zmniejszy się po termomodernizacji.

5. Podstawa prawna i literatura.

Podstawą co do zakresu opracowania jest opis przedsięwzięcia udostępniony przez Zleceniodawcę. Podstawę prawną stanowią zapisy:

- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwiecień 2014 (Dz.U. 2019 nr 151, poz 1220 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014r. W sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2014 poz. 1348)
- Ustawa o ochronie zwierząt z dn. 21 sierpnia 1997r. (Dz. U. 2009 nr 151, poz 1220 ze zm.)

Realizując prace brano także pod uwagę treść wytycznych i artykułów prezentujące najlepsze praktyki w dziedzinie prowadzenia prac budowlanych z poszanowaniem ochrony przyrody i projektowania skutecznej kompensacji. Publikacje te nie stanowią prawa, należy natomiast brać je pod uwagę, aby uzyskać najlepszy efekt ekologiczny przy możliwie niewielkim nakładzie finansowym. Umożliwia to inwestorowi realizację jego celów bez szkody dla występujących w budynku dzikich gatunków zwierząt:

- Zyskowski D., Zielińska D., 2015. Przewodnik do inwentaryzacji oraz ochrony ptaków i nietoperzy związanych z budynkami. Federacja Gaja, Szczecin.
- Wylegała P., Jaros R. i inni, 2009. Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. Salamandra, Poznań.

6. Przebieg kontroli.

Kontrole przyrodnicze wykonano w terminach:

- 8 stycznia 2024r. – w godz. 9.45 – 10.40

Wcześniej budynek był już przeglądany we wrześniu 2020r. (1 i 3.09.20r.) również na zlecenie Urzędu Miejskiego w Gorzowie Wlkp. - wnioski były zbieżne z tymi z aktualnej kontroli.

W trakcie kontroli dokonywano lustracji budynków, w tym wszelkich możliwych miejsc, w których odbywały się lęgi lub mogą odbywać się lęgi w trakcie przyszłego sezonu lęgowego. W ramach obserwacji dokładnie przejrano ściany budynków, wraz z opierzeniami i przestrzeniami za rurami spustowymi (wyższe partie również za pomocą lornetki). Przejrzano również dach (z drona).

W ramach obserwacji terenowych budynku nie wykryto obecnie występowanie lęgów ptaków, jak również nie stwierdzono występowanie nietoperzy.

Odnaleziono jedynie liczne nieszczelności i ubytki w elewacji czyli wykryto **potencjalne siedliska** gatunków chronionych. Miejsca te były zapewne w poprzednich latach wykorzystywane przez różne gatunki chronione ptaków. **Nie można jednak precyzyjnie wskazać jakie gatunki i w jakich ilościach gniazdowały na obiekcie.** Stwierdzone siedliska są potencjalne, więc hipotetyczne. Jednak ich likwidacja w czasie remontu jest

nieunikniona. Liczne wąskie szczeliny w okolicy dachu są idealnymi siedliskami dla jerzyków – gatunku szczególnie cierpiącego z powodu zaniku odpowiednich siedlisk w miastach oraz wróbli. Należy dodać, że jerzyk jest gatunkiem szczególnej troski gdyż zabudowa miejska jest obecnie jedynym siedliskiem tego gatunku. Pierwotnie gnieździł się w załomach skał oraz w dziuplach wysokich drzew. Jednak populacja europejska prawie w stu procentach gnieździ się w miastach, gdzie szczeliny w budowlach stwarzają olbrzymią liczbę miejsc do założenia gniazda. Tak więc siedliskiem lęgowym jerzyków są stare mury budowli z mnóstwem szczelin, ubytków w ceglach, a także szczeliny w dachach powstałe między dachówkami. W związku z tym, stosując zasadę przezorności, przy określaniu potrzeby stworzenia siedlisk zastępczych na kompleksie budynków w postaci budek lęgowych – należy przyjąć jerzyki jako potencjalnych mieszkańców tej atrakcyjnej dominanty krajobrazowej.

7. Wnioski i ustalenia.

W związku z charakterystyką planowanych prac w budynku (dojdzie do zamykania otworów i szczelin), stwierdzono, że te potencjalne siedliska lęgowe zostaną zniszczone.

Odkryto liczne nieszczelności w okolicach rynien oraz rur spustowych. Liczne potencjalne miejsca lęgów gatunków chronionych mogły być wykorzystywane w latach ubiegłych. Trudno określić precyzyjnie gatunki i liczebność gniazdujących ptaków. Możliwe jest natomiast wskazanie jakie gatunki potencjalnie zajmują odnalezione potencjalne siedliska na budynkach badanej Szkoły. Ze względu na charakter otoczenia i specyfikę tego typu środowisk miejskich, na budynkach lęgną się przede wszystkim wróble, kopciuszki, sikory oraz jerzyki. Obligatoryjnie wykonana zostanie więc kompensacja przyrodnicza w postaci montażu budek lęgowych na elewacji wyremontowanego już budynku dla dwóch gatunków, które w ostatnich latach wykazują trendy spadkowe liczebności. Dzięki temu, remont budynków Szkoły nie zlikwiduje i tak deficytowych siedlisk lęgowych ptaków występujących w krajobrazie miejskim.

Zaleca się więc kompensację przyrodniczą w postaci montażu budek lęgowych na elewacji wyremontowanego już budynku.

W związku z powyższym w chwili obecnej nie ma konieczności wnioskować do RDOŚ w Gorzowie Wlkp. o odstąpienie od zakazów w kwestii zniszczenia siedlisk lęgowych, w tym niszczenia gniazd ptaków oraz niszczenia schronień i uniemożliwiania dostępu do schronień.

8. Harmonogram prac termomodernizacyjnych.

Ze względu na brak stwierdzonych lęgów, teoretycznie remont budynku można rozpocząć w dowolnej porze roku. Jednakże, w miarę możliwości najlepiej rozpocząć pracę na elewacjach, co najmniej w okresie późnego lata, tj. w drugiej połowie sierpnia. **Tuż przed rozpoczęciem prac należy wykonać krótką kontrolę przyrodniczą** wykluczając jakieś późne lęgi ptasie, bądź okresową obecność nietoperzy po rozpadzie kolonii rozrodczych i na

początku jesiennych migracji, a także w czasie rojenie. Najgorszym terminem na rozpoczęcie prac modernizacyjnych jest wiosna oraz wczesne lato – wzrasta wtedy znacznie prawdopodobieństwo obecności gatunków chronionych w zakamarkach elewacji.

9. Kompensacja przyrodnicza za zniszczone siedliska lęgowe.

Minimalną formą kompensacji, będzie montaż 15 budek typu J – dla jerzyków oraz 6 budek typu A dla wróbli – montaż w miejscach wskazanym na fotografiach oraz rzucie budynku na podkładzie ortofotomapy.

Zasady montażu budek

Budki należy montować w miejscach wskazanych na zdjęciach oraz ortofotomapie z rzutem pionowym kompleksu budynków. Zastosowanie budek z trocinobetonu znacząco przedłuża ich żywotność, co wpływa na dłuższe zachowanie efektu istnienia siedlisk zastępczych, kompensujących uszczelnienie budynku w czasie remontu i zniszczenie siedlisk pierwotnych.

Zaleca się aby budki dla ptaków powinny być chociaż częściowo wtopione w materiał ociepleniowy. Budki dla nietoperzy, ze względu na swoją niewielką grubość mieszczą się w całości w warstwie ociepleniowej. Jednakże żadne budki nie powinny stykać się bezpośrednio swoją ścianką tylną ze ścianą budynku – tak aby nie powstawały zimne mostki termiczne. Obligatoryjnie powinny posiadać daszek blaszany lub inny, tak aby chronić konstrukcję budki przed deszczem. Możliwym wariantem jest zamontowanie budek po blaszanym opierzeniu górnej krawędzi ściany elewacyjnej – w ten sposób budka zyska ochronę górną przed warunkami atmosferycznymi.

Budki montowane w czasie prac na elewacjach, powinny być zaślepione, aż momentu zakończenia prac. Dzięki temu, jeżeli prace będą prowadzone w sezonie lęgowym, nie dojdzie do lęgów, w czasie których ptaki były płoszone i niepokozone przez pracujące ekipy budowlane. Otwarcie budek powinno nastąpić w momencie zakończenia wszelkich prac na elewacjach w bezpośrednim sąsiedztwie.

Podsumowanie przewidzianej kompensacji czyli stworzenia siedlisk zastępczych w postaci budek lęgowych:

- budki dla wróbli (typu A, średnica otworu wlotowego 33mm) – 6 szt.
- budki dla jerzyków (typy J) – 15 szt.

Załącznik graficzny – zdjęcia budynku oraz schemat montażu budek.

Fot. Nr 1. Elewacja frontalna budynku – wystawa południowa.

Fot. Nr 2. Elewacja budynku - wystawa zachodnia.

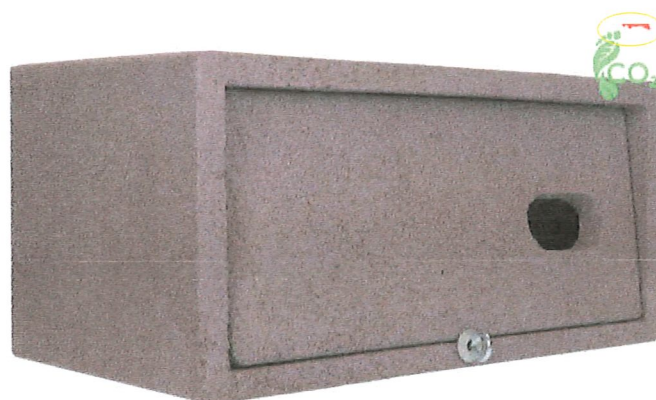
Fot. Nr 3. Elewacja budynku od strony parkingu – wystawa północna. Zielone kwadraty wskazują miejsca planowanego montażu budek dla wróbli.

Fot. Nr 4. Budynek sali gimnastycznej – elewacja północna i zachodnia. Zielone prostokąty wskazują miejsca planowanego montażu budek dla wróbli.

Fot. Nr 5. Budynek główny Zespołu Szkół – elewacja od strony wschodniej. Różowa linia wskazuje miejsca planowanego montażu budek dla jerzyków- 15szt.

Fot. Nr 6. Przykładowa budka dla jerzyków z trocinobetonu.

Mapa nr 1. Widok budynków Szkoły na ortofotomapie wraz z zaznaczonymi lokalizacjami budek dla poszczególnych gatunków – w ramach przewidzianej kompensacji przyrodniczej.